

Plezante dolingen door Hilversum

EDDIE DE PAEPE

Plezante dolingen door en om het Gooi, zo luidt de titel van een serie artikelen die in de eerste helft van 1930 gepubliceerd werd in het regionale dagblad *De Gooi- en Eemlander*. De naam van de schrijver staat er niet bij. Wel die van de illustrator: L.P. Versteeg. Deze maakte een dertiental begeleidende tekeningen.*

De wandeling door Hilversum begint op het laagste deel van het dorp, op de Groest. Dan gaat het via de Spuisteeg en de Liebergerstraat naar het oudste complex arbeiderswoningen dat Hilversum kende: de Schapenkamp. De „kamp”, en, omdat een kudde schapen verspreid staat aan de muren en in de boograampjes, de „scheépekamp” (spreek de ee uit als leer). Had Gerrit Veen op meetings geestdriftig gesproken over het sociale belang van goede volkswoningen en vooral den nadruk gelegd op de noodzakelijkheid van steun door rijk en gemeente, dan had hij mis-

Afb. 1. Eén van de boogvensters waarin een wit geschilderd schaapje prijkte. De door fabrikteur Gerrit Veen gebouwde huisjes zijn in 1937 vervangen door de woningen van de Mgr. Van de Weteringstraat. De breedte van deze straat komt overeen met de maten van de binnenplaats van de Schapenkamp.

schien waardeering gevonden. Nu hij dééd – zelf een kamp grond kocht, zelf bouw materiaal aanschafte en de loonen der arbeiders betaalde, ja zélf – hoogen hoed in den nek steenen aankruide voor den bouw, waardeerde men zijn werk niet. Dat de in 1856 gebouwde Schapenkamp slecht stond aangeschreven, zo stelt de auteur, lag zeker niet aan de kwaliteit van de woningen. Afbeelding 1 laat één van de boogvensters zien, waarin een wit geschilderd ijzeren schaapje prijkte.

De auteur van de Plezante dolingen wijst onder meer op het eilandhuisje (afb. 2), dat zo gezellig zot in den weg staat tusschen Spuisteeg en Kampstraat, zoo parmantig heelemaal alleen. Dit arrogante kavalje is niet gebouwd om te zijn arbeiderswoning, neen, het is in zijn goeden tijd residentie van renteniers geweest. Renteniers met véél minder inkomen dan thans een gemeentewerkman heeft, maar die toch „geen slag hoefden te doen” en zich dienovereenkomstig terdege voelden.

De wandeling voert verder, van de

Afb. 2. Ook het eilandhuisje op de hoek van de Spuisteeg en de Kampstraat is reeds lang verdwenen, waardoor een wat merkwaardig gevormd ‘pleintje’ in de binnenstad ontstond.

Groest de Sint Annastraat in, langs de muur van de tuin van de pastoor, langs de ijsfabriek, het kerkhof en het gebouw van de Jongelingsvereniging, naar de hoek van de Liebergerstraat en het Achterom. Wie op dit punt omhoog kijkt, wordt stil bij den plechtigen jubeltoon die oprijst in steen tot hoog in de lucht. En hoog uit de lucht komen de onstoffelijke klanken, zoodat steen en geluid zijn tot een ontroerende melodie. Van de diepte uit ziet men eerste recht de majesteit van de Vituskerk (afb. 3). Zeker ze imponeert ook van voren gezien, ja dan imponeert ze, van de laagte uit overweldigt ze een mensch.

Afb. 3. Eén van de huisjes in de muur van de begraafplaats is, in sterk verbouwde vorm, bewaard gebleven. De muur zelf is gesneuveld bij de aanleg van de rondweg De Schapenkamp.

Groest

Via het plein voor de Vituskerk gaat het naar de Groest. Wie recht uit de Groest inkijkt (afb. 4), meent in een deftige straat te komen. Mis. Niets meer is overgebleven van de stramme statigheid, de breede zelfgenoegzaamheid, die vroeger deze straat eigen was. Zelfs de kermis deed daar niets aan af, stelt de auteur. Het brokje dorpsdeftigheid was niet groot, het

Afb. 4. Zicht op de Groest vanaf het 'Gooilandplein', in 1930 (vorige bladzijde) en in 2005.

Afb. 5. De Kerkstraat ter hoogte van de Zeedijk. Het pand van Greeve (in het midden) is tot de grond toe afgebrand en vervangen door nieuwbouw.

hield tussen de Heerenstraat en Kerkstraat ineens op, maar het was er toch en het maakte indruk. Nu is het helemaal weg en in het centrum der gemeente is geen deftigheid meer, nergens.

Dan komen (het ontstaan en de ontwikkeling van) de winkels in de Kerkstraat (afb. 5), Kerkbrink en Havenstraat aan bod. Volgens de auteur ontleent

Hilversum zijn uiterlijk als bewoonbare plaats aan de pracht van zijn winkelpaleizen en -huizen. Niet alles is even mooi, geeft de auteur toe, maar er is vooruitgang te zien. In de latere jaren wordt niets bepaald lelijks meer gebouwd, concludeert hij. En: er is in onze winkelstraten een bontheid die jolig aandoet, een verwardheid die doet lachen. (...) Wie heel slecht gehumeurd uit den trein komt, heeft, eer hij de Havenstraat uit is, minstens vijf maal gelachen.

Vanaf de Kerkbrink richting Langestraat. Komende uit de Langestraat ziet men den toren nog even boven een mooi dorps-huis uit en krijgt de illusie in het oude Hilversum te zijn. (afb. 6)

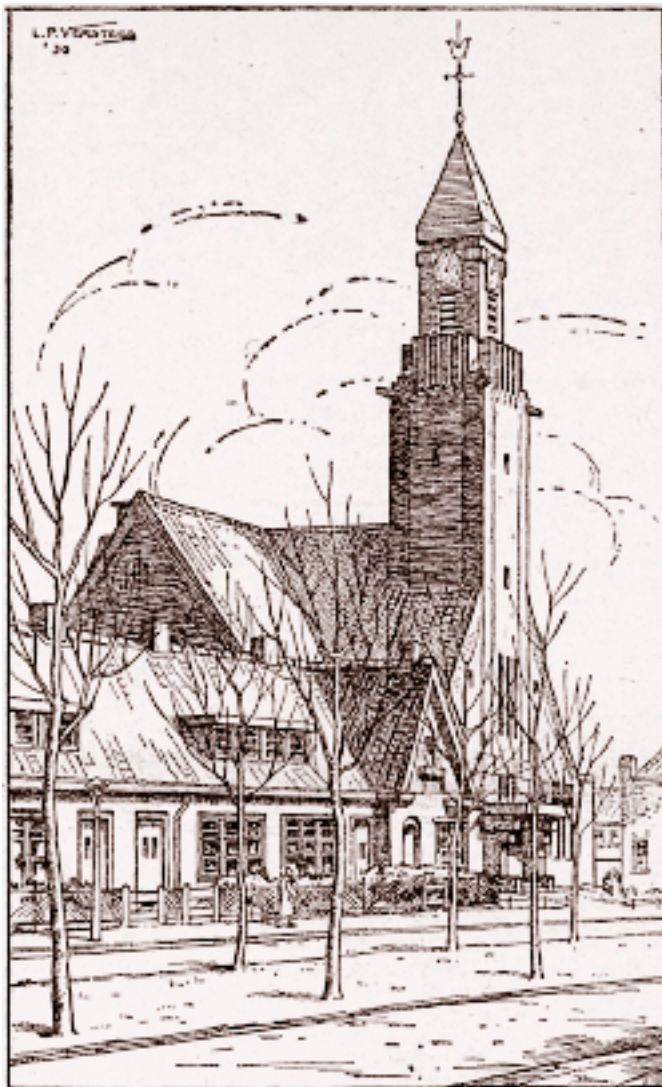
Afb. 6. De Langestraat met de Boerderij van Houtman. Afb. 7 (geheel onder): de witte villa aan de Bremlaan bestaat inmiddels ook al niet meer.

Via de Emmastraat, en de Soestdijkerstraatweg en de Utrechtseweg gaat de wandeling naar 't Hoogt van 't Kruis, waar Hilversum op zijn mooiste te zien is. In het prachtige park met zijn brede lanen staan landhuizen in allerlei stijlen. Hier staat ook de villa (afb. 7), welke door Broekhuis eenmaal aan Louis Bouwmeester ten geschenke werd gegeven, echter zoo, dat de groote acteur nooit van het cadeau heeft kunnen genieten.

Het is een witte villa met een plat dak. Modern maar onhollands, meent de auteur. De bewoner heeft er voor gezorgd dat langs de draden der antenne de blik omhoog kan gaan en wij verbeelden ons een passend

dak op het huis. De radio kan ook visuele ge-
neugten geven.

Kerk

Bij een moderne wijk, zoals die bij de Diependaalselaan, hoort ook een kerk. Dadelijk spreekt de Diependaalsche kerk (afb. 8) ons toe. Deze kerk wordt genoemd naar de laagte, het dal, maar staat op de hoogte, zij staat wel het mooist van al onze kerken.

Verder gaat de wandeling, naar het Bloemenkwartier, met zijn imposante Clemenskerk en Geraniumschool. Rust, behaaglijkheid, eenvoudige welstand. Er is ook een mooie leeszaal boven een boog. Gaat men onder dezen boog door, dan heeft men in het moderne de „kneugheid” van 'n Haarlemsch hofje. (afb. 9) Via de Clemenskerk en de Geraniumschool wordt de oude blommestreek bereikt.

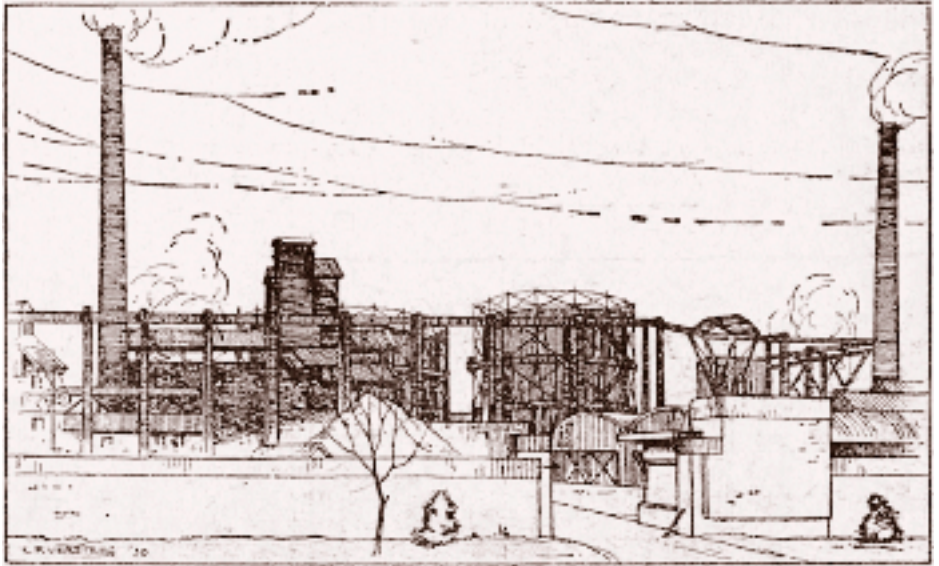
De tocht wordt voortgezet in de wijk Over 't Spoor, waar de gemeentelijke

Afb. 8. Zicht op de Diependaalse kerk.

Afb. g. Doorkijkje onder de poort van de voormalige bibliotheek aan de Neuweg.

Afb. 10. Het gasfabriekterrein tussen de Minckelersstraat en de Lorentzweg.

gasfabriek staat (afb. 10). Kijk liever naar deze fabriek, een van de àllergrootste – naar onze Gasfabriek. Op een dergelijke basis moesten alle fabrieken kunnen staan, winst steeds verzekerd, concurrentie uitgesloten. Uitbreiding van afzetgebied, goed, er wordt aan gewerkt. Gebeurt het niet, dan marcheert de zaak er niet slechter om. Heel netjes is het nu om onze gasfabriek en ook er in. Het gaat prachtig tegenwoordig. – Wel eens anders geweest. Voor jàren terug. Geen oude koeien uit de sloot halen. Toen voor een paar jaar geleden heel Nederland naar gas rook, kon je hier de neus vrij ophalen. Mooi van belijning deze fabriek

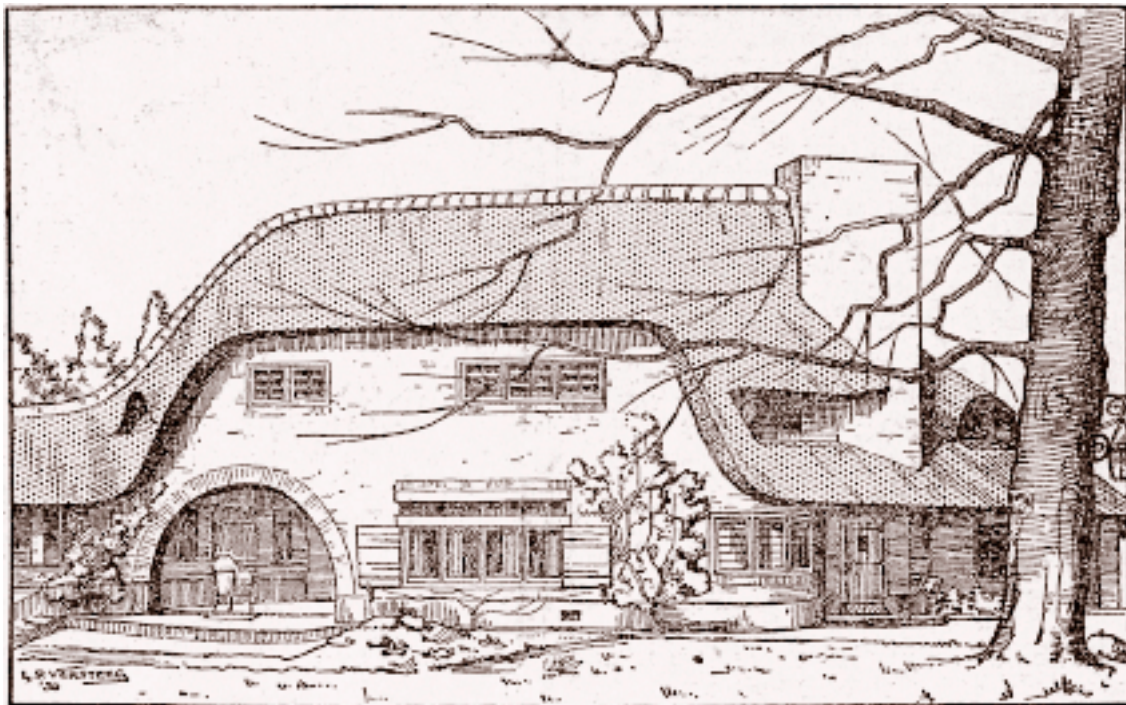

Afb. 11. De Heilige Hartkerk aan het Dr. P.J.H. Cuypersplein.

en reukvrij, is dat niet prachtig?.. Zonder bezwaar kunnen de mensen er omheen wonen. Vooral thans, nu het woonwagencamp verdwenen is.

Verder gaat het, langs het abattoir en de Laarderweg naar de nieuwste wijken, die door de H. Hart kerk beheerst worden (afb. 11). De schrijver is zeer te spreken over

Afb. 12. Versteeg tekende ook enkele fraaie villa's in de omgeving van de Trompenberg. Wij hebben dit landhuis in Engelse stijl tot nu toe nog niet kunnen traceren, maar wellicht kan een van de lezers de redactie van dit blad hierover nader inlichten?

de ruime en elegante woonwijk. Stevig en waardig in haar eenvoud staat daar de Kerk. Wie binnentreedt, is verrast door de wondermooie architectuur. Men verstaat de taal der lijnen niet dadelijk, maar voelt de schoonheid toch aan. Toeft men even rustig, dan ondergaat men de innigheid der belijning. Een van de mooiste kerkinterieurs van het Gooi kunt ge hier genieten.

Noot

Maker van de illustraties is hoogstwaarschijnlijk L.P. Versteeg (1901-1993), leerling van de Larense kunstschilder Jacob Ritsema (1869-1943), die in het voormalige atelier van Wally Moes werkte. Het is waarschijnlijk dezelfde L.P. Versteeg die in de jaren 1925-1927 als onderwijzer bouwkundig vakhandtekenen verbonden was aan de Gemeentelijke Tekenschool Waalwijk. De foto's van de huidige situaties zijn van de hand van Egbert Pelgrim.